

Til: Kommunal- og distriktsdepartementet

Fra: Husbanken

Emne: Høring - NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet

Husbanken gir ikke høringsuttalelse på NOU 2023:9 om Generalistkommunesystemet. Husbanken vil likevel benytte anledningen til å synliggjøre noen fagrelaterte erfaringer i lys av enkelte av utvalgets anbefalinger.

Kort oppsummert om NOU 2023:9

Utredningen beskriver det norske generalistkommunesystemet. Det redegjøres kort for den historiske utviklingen av systemet, og det presenteres en modell for hvordan systemet er bygget opp. Modellen er også rammeverk for utvalgets analyse og oppbygging av rapporten. Rapporten beskriver hvordan generalistkommunene fungerer i dag, og hvilke utviklingstrekk og behov i samfunnet som vil påvirke generalistkommunene. Utvalget gjør også sine vurderinger av dagens situasjon. Videre redegjøres for mulige tiltak for å løse utfordringene i dagens generalistkommunesystem. Utvalget redegjør for og drøfter alternativet til dagens system, som er oppgavedifferensiering. Utvalget redegjør for og drøfter også tiltak innenfor dagens system, som endring av forutsetninger og rammebetingelser for kommunene. Utvalget kommer med sine konklusjoner og anbefalinger i kapittel 14.

Utvalgets anbefalinger

Kapittel 14 i rapporten omhandler utvalgets anbefalinger. Totalt har utvalget 12 anbefalinger. Følgende anbefalinger er berører Husbanken spesielt:

1. Utvalgets flertall mener større kommuner er det tiltaket som på best måte vil opprettholde generalistkommuneprinsippet og styrke generalistkommunene. Utvalgets flertall mener at større kommuner i de aller fleste tilfeller vil bidra til å løse utfordringene med mangel på kapasitet og kompetanse.
2. Utvalget mener det bør føres en aktiv politikk for interkommunalt samarbeid. Utvalget mener mange kommuner særlig bør samarbeide mer på planområdet, for eksempel gjennom etablering av interkommunale plankontor.
4. Utvalget anbefaler at staten bør ta en mer aktiv rolle som tilrettelegger for at alle kommuner skal kunne ivareta sine oppgaver. En slik tilrettelegging kan blant annet være å bistå kommunene med kunnskap og kompetanse gjennom å tilrettelegge data og kunnskapsgrunnlag som er enkelt tilgjengelig, og samarbeide med kommunene om tiltak for å nå felles mål, som for eksempel nasjonal digital infrastruktur.
5. Utvalgets flertall mener at en særskilt oppfølgingsordning for kommuner med store og vedvarende utfordringer bør utredes nærmere.

11. Utvalget mener det er viktig med en god bolig-, utdannings-, nærings- og distriktpolitikk som legger til rette for bosetting, kompetansebygging og verdiskaping i hele landet.

12. Utvalget mener det er spesielt viktig at staten har et særskilt søkelys på de mest perifere og sårbare kommunene.

Husbanken tilpasser sitt tilbud til alle kommuner basert på kommunenes behov, uavhengig av hvordan de er organisert, og tilbyr opplæring og oppfølging av økonomiske virkemidler, boligsosialt arbeid og hvordan planleggingen kan ta boligsosiale hensyn. Husbanken finansierer boliger, sykehjem og omsorgsboliger i alle kommuner også uavhengig av hvordan de er organisert.

Særskilte utfordringer i mindre kommuner

Husbanken erfarer at i områder med dårlig fungerende boligmarked har kommunen en viktig rolle i å ta initiativ og stimulere til boligutvikling. Spesielt ser Husbanken at mange distriktskommuner har utfordringer med tilgang på ressurser til å drive slikt utviklingsarbeid. For små kommuner er det vanskelig å etablere brede fagmiljø. Små miljø vil kunne bli svært sårbare (Brandtzæg, Lunder m.fl., 2019). En stillingsressurs er ofte tillagt mange ulike oppgaver på tvers av arbeidsområder, noe som gjør det vanskelig å utvikle og opprettholde mer spesialisert kompetanse.

Tilbakemeldinger fra de minste kommunene er at de ofte mangler kompetanse om det helhetlige boligpolitiske arbeidet og kapasitet til utviklingsarbeid. Husbankens utredning om plan for kompetanse på det boligsosiale området (2021) viser at knappe ressurser gjør at kompetansehevede tiltak prioriteres lavt i kommunene. I Husbankens kommuneundersøkelse (2022) bekrefter distriktskommunene at de har kapasitets- og kompetanseutfordringer knyttet både til planarbeid og arbeid med de økonomiske virkemidlene. Undersøkelsen viser bl.a. at arbeidet med startlån går i riktig retning i mange kommuner, men distriktskommuner oppgir i klart mindre grad enn andre at rutiner er etablert, eller at arbeidet er tydelig forankret i strategisk og politisk ledelse.

Det er en klar tendens til at kommuner som har forankret startlånsarbeidet i egen kommunene, benytter startlånet mer aktivt og utbetaler mer startlån til sine innbyggere. Telemarksforskning (2023) viser i sin kartlegging av startlånet at små kommuner lettere kan finne gode og uformelle samarbeidsløsninger, hvor en saksbehandler med god kompetanse og erfaring, kan ha et stort nettverk og god oversikt. Men at det å ha en eller få saksbehandlere, er veldig sårbart. Telemarksforskning påpeker også viktigheten av at startlånsordningen er godt forankret, og at saksbehandlerne har et nettverk av roller rundt seg. Det finnes få eksempler på interkommunalt samarbeid om boligsosiale oppgaver som kunne bidratt til mer effektiv og kvalitativt bedre oppgaveløsning.

Husbanken tilbyr nå alle kommuner systemstøtte for søkere av kommunale utleieboliger og saksbehandling av søknadene ved bruk av Kobo. Kommuner vil innfri alle lovkrav knyttet til personvern, oversiktsarbeid og saksbehandling ved bruk av Kobo. Dette vil være særskilt nyttig for mindre kommuner med lav kapasitet.